

РИЗИКИ У СФЕРІ ЗАХИСТУ: ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

ВСТУП

Глобальний Кластер захисту (англ. GPC) спільно з - Гуманітарними Координаціями (англ. AoR) провів консультацію для створення консолідованого списку з **15 ризиків захисту**, що ґрунтується на Аналітичній системі захисту (англ. PAF).

Перелік містить стандартні визначення для Кластерів захисту, покликані забезпечити узгоджений та послідовний огляд ризиків захисту в різних операціях.

Ці визначення офіційно використовуються в **Глобальних оновленнях захисту (англ. GPU)**, які Глобальний Кластер захисту оприлюднює щоквартально, а також в **Оновленнях Аналізу у сфері захисту (англ. PAU)**; їх прийнято дотримуватися в усіх аргументаціях доцільності втручання під час брифінгів, а також у звітах, повідомленнях для донорів та на інших заходах, спрямованих на залучення зусиль.

ПЕРЕЛІК РИЗИКІВ ЗАХИСТУ

1. Викрадення, викрадення з застосуванням сили, насильницьке зникнення, свавільний або незаконний арешт/затримання
2. Напади на цивільних осіб та інші незаконні вбивства, напади на цивільні об'єкти
3. Насильницьке розлучення дитини з сім'єю
4. Дитячий, ранній або примусовий шлюб
5. Дискримінація та стигматизація, відмова в доступі до ресурсів, можливостей, послуг та/або гуманітарної допомоги
6. Дезінформація та відмова в доступі до інформації
7. Примусове вербування та залучення дітей до збройних сил/озброєних формувань
8. Гендерно зумовлене насильство
9. Перешкоджання або обмеження в доступі до юридичної ідентифікації особи, засобів правового захисту та правосуддя
10. Наявність небезпеки від мін та інших вибухонебезпечних предметів
11. Психологічне/емоційне насильство або заподіяна психологічна шкода
12. Крадіжка, вимагання, примусове виселення з житла або знищення особистого майна
13. Тортури або жорстоке, нелюдське, поводження чи покарання, що принижує людську гідність
14. Торгівля людьми, примусова праця або практики, подібні до рабства
15. Незаконне перешкоджання або обмеження свободи пересування, ризик облоги та вимушене переміщення

Ризик у сфері захисту – фактична або потенційна нараженість постраждалих людей на небезпеку зазнати насильства, примусу або навмисного позбавлення будь-чого

З виконавчої точки зору ризик у сфері захисту, виявлений або відстежуваний Кластером захисту, стосується:

- **пошкодження або шкоди(та їх масштабу), яких було заподіяно внаслідок:**
- **...людської діяльності чи продукту людської діяльності.**
- **...впливу на окрему людину або групу людей .Така шкода може негативно вплинути на фізичний або психічний добробут людини або її матеріальну безпеку та/або порушити її права. Під діяльністю можна розуміти як пряму дію, захід чи політику, так і ситуації бездіяльності відповідальних осіб.**

ВІДСТЕЖЕННЯ РИЗИКІВ ЗАХИСТУ У РІЗНИХ СЕРЕДОВИЩАХ

Глобальний Кластер захисту регулярно відстежує 15 ризиків у сфері захисту під час надзвичайних ситуацій та криз за шкалою від 1 до 5 (від незначних до надзвичайно серйозних). Ці ризики офіційно фіксуються в **Глобальних оновленнях захисту**, які публікуються щоквартально.

Глобальні оновлення захисту спираються на колективний аналіз, здійснений кожним Кластером захисту. Кластер забезпечує, аби Гуманітарні Координації, ключові виконавчі партнери та релевантні зацікавлені сторони зустрічалися принаймні щоквартально для проведення колективного аналізу контексту й ризиків, аби спільно оцінити серйозність кожного з 15 стандартних ризиків захисту. Визначення, наведені в цій інструкції, мають забезпечити узгоджене розуміння наявності й серйозності кожного з ризиків усіма задіяними гуманітарними діями, а також контексту, в якому ці ризики виникли.

Методологія визначення ступеня серйозності кожного ризику захисту включає:

- а) Критерії, які слід враховувати під час з'ясування ступеню тяжкості.**
- б) Міркування щодо міжнародних прав людини та міжнародного гуманітарного права стосовно кожного ризику.**

Послідовне використання нижченаведених визначень є основою методології моніторингу ризиків. Кластери захисту мають ознайомитися з визначеннями й оптимізувати їх використання під час імплементації своїх активностей. Загальні рекомендації такі:

- Обміркувати кореляцію між ризиками захисту та **поточними процесами збору й аналізу даних.**
- Проаналізувати поточні **захисні стратегії Кластеру захисту та/або Гуманітарної команди відповідної країни** й можливості для узгодження з поданими визначеннями.
- Проконсультуватися з партнерами й Гуманітарними Координаціями для **забезпечення порозуміння й належної контекстуалізації.**

ІНСТРУКЦІЯ З КОРИСТУВАННЯ ОНОВЛЕННЯМИ АНАЛІЗУ У СФЕРІ ЗАХИСТУ

Оновлення Аналізу у сфері захисту мають включати аналіз 5 ризиків захисту, що становлять найбільшу небезпеку, за певний період, що впливає з результатів колективного аналізу, – на національному або субнаціональному рівні. Відтак перелік усіх 15 ризиків захисту має лише допомагати послідовно використовувати стандартизовані категорії ризиків захисту в усіх активностях, аби забезпечити точне розуміння потреби в конкретному захисті й максимізувати зусилля з програмної та правозахисної діяльності.

Список також має додатково підтримувати застосування **підходу Єдиного Кластеру захисту**, представляючи важливі питання від кожного кластеру та Гуманітарній Координації в межах спеціального опису, що ґрунтується на ризиках у сфері захисту. Політика Міжвідомчої постійної комісії щодо захисту в гуманітарній діяльності¹ та Заява про

¹Кластер захисту також має постійно контролювати та оцінювати, чи змінюються захисні ризики і якщо так, то як саме, аби Координатор із гуманітарних питань та Гуманітарна Команда країни (ГКК) могли переглядати пріоритети захисту із урахуванням змін в оперативному контексті та

центральну роль захисту² разом із Професійними стандартами роботи в галузі захисту Міжнародного комітету Червоного Хреста (МКЧХ)³ підтримують цей підхід.

Під час розробки **Оновлень Аналізу у сфері захисту** присутні в країні гуманітарні діячі вже мають аналіз або ситуативне розуміння основних проблем захисту в країні. Різні діячі можуть по-різному оформлювати цю інформацію: як **занепокоєння, список питань, потреб, порушень або цілей**. Наведені визначення 15 ризиків захисту можуть сприяти аналітичному процесу, а також спільному обмірковуванню того, як організувати усунення виявлених проблем у сфері захисту. Визначення, наведені в цій пояснювальній записці, визнають специфіку кожної Гуманітарної Координації та мають лише допомогти із загальним звітуванням від імені Кластеру захисту.

КОНТЕКСТ

Визнаючи специфіку кожного контексту, термінологія, що застосовується в країні для кожного з 15 ризиків захисту, **може адаптуватися й має бути контекстуально релевантною**. Гуманітарні діячі можуть визначити, які ризики релевантно представити і сформулювати як ризик у сфері захисту у кожному Оновленні Аналізу у сфері захисту. Однак важливо, аби кожна контекстуальна адаптація стосувалася 15 стандартних ризиків захисту. Під час використання та переформулювання ризиків захисту слід зважати на такі поради:

А) Термінологія заголовків ризиків захисту в Оновленнях Аналізу у сфері захисту

- Ризики у сфері захисту мають наскрізний (багатосекторальний) вплив на всі Гуманітарні Координації. **Слід намагатись уникати загальних формулювань, таких як «Житло, земля та майно» або «Захист дітей», натомість варто посилатись на конкретні виявлені ризики** (наприклад: перешкоди до доступу до документації; примусове виселення; примусова дитяча праця тощо) та забезпечити, аби конкретні напрацювання Гуманітарної Координації були враховані.
- Ризик у сфері захисту – це форма насильства, примусу або навмисного позбавлення будь-чого, доведена доказами або спостереженнями. **Слід завжди вказувати на спричинений(і) людиною фактор(и)** (наприклад, примус, відмова, перешкоджання або, що більш очевидно, напад, жорстокість, вербування тощо).
- Потреби/проблеми інших секторів, такі як продовольча безпека, недоїдання, переміщення населення, спричинене зміною клімату, безпека житла тощо, слід переформулювати з урахуванням:**
 - а) Того, які безпосередні ризики соціального захисту виникають у зв'язку з цим питанням (наприклад, відсутність продовольчої безпеки може призвести до примусової праці, дитячих шлюбів, вимагання, гендерно зумовленого насильства тощо).
 - б) Того, чи є виявлена проблема результатом (повністю або частково) ризику у сфері захисту (наприклад, продовольчу безпеку може бути додатково уражено відмовою в доступі до ресурсів та можливостей, або безпека житла може бути порушена нападами на місця проживання/табори переміщених людей).
- Загальні контекстуальні події та випадки не є ризиками у сфері захисту** (наприклад, конфлікт, триваючі випадки насильства, окупація).

В) Процес категоризації та впорядкування наявних проблем у сфері захисту

- Слід перелічити погоджені занепокоєння, проблеми, потреби чи ризики у сфері захисту, визначені в межах Кластеру захисту або стратегій захисту в країні.

вимірювати прогрес у досягненні результатів колективного захисту (тобто надавати підтримку ГЧК у моніторингу інформації, що спирається на результати, та інформації на рівні кінцевих результатів у режимі реального часу). Міжвідомчий постійний комітет, 2016, <https://bit.ly/3yrE2eo>

²Міжвідомчий постійний комітет, 2013, <https://bit.ly/3prEd41>

³МКЧХ, 2018, <https://bit.ly/2Zm70Bu>

- Переглянути проблеми відповідно до наданих визначень та з'ясувати, чи можна їх віднести до одного або кількох ризиків захисту, керуючись Аналітичною рамкою захисту.
- Переглянути формулювання ризиків захисту, аби відобразити специфічні для кожної країни ситуації.

Дотримання цих визначень ризиків захисту сприяє створенню спільного опису захисту, що враховує:

- 1) Конкретні потреби та проблеми постраждалих людей у сфері захисту, а також
- 2) Багатосекторальні рушійні сили або наслідки, а також міжсекторальні та міжвідомчі можливості запобігання, пом'якшення та реагування на ризики у сфері захисту.

ВИЗНАЧЕННЯ

РИЗИК 1**ВИКРАДЕННЯ, ВИКРАДЕННЯ З ЗАСТОСУВАННЯМ СИЛИ, НАСИЛЬНИЦЬКЕ ЗНИКНЕННЯ, СВАВІЛЬНИЙ АБО НЕЗАКОННИЙ АРЕШТ/ЗАТРИМАННЯ****ЯКІ ДІЇ АБО СИТУАЦІЇ МОЖУТЬ СПРИЧИНИТИ РИЗИК?**

Цей ризик охоплює різні дії та заходи утримання під вартою, тобто стан позбавлення волі та утримання в замкнутому просторі без дозволу залишити цей простір. **Викрадення та викрадення з застосуванням сили** стосуються усунення, захоплення, викрадення, затримання, забирання або насильницького зникнення людини тимчасово або назавжди без підтримки чи згоди держави. У конфліктах, коли постраждалими є діти, це є серйозним порушенням. **Викрадення та викрадення з застосуванням сили** тягнуть за собою зобов'язання держави розслідувати та притягнути винних до відповідальності. **Насильницьке зникнення** складається з трьох сукупних елементів:

- 1) людину затримано або іншим чином позбавлено волі;
- 2) позбавлення волі здійснюється представниками держави або особами чи групами осіб, що діють за їхньої підтримки чи з їхньої мовчазної згоди;
- 3) відповідальні особи відмовляються визнавати факт затримання або приховують долю чи місцезнаходження затриманої людини, залишаючи її поза захистом закону.

Незаконний арешт описує початковий акт взяття людини під варту, який не обґрунтований ані кримінальним звинуваченням, ані іншими підставами, що передбачені законом (встановленими національним законодавством та здійсненими відповідно до процедур). **Свавільний арешт** або свавільне затримання описує ситуацію, в якій арешт або затримання не виправдані законною метою і не є розумними, доречними та необхідними за конкретних обставин діями.

ЯКІ ФАКТОРИ СЛІД ВИЗНАЧИТИ ДЛЯ МОНІТОРИНГУ?

Під час моніторингу цього ризику захисту вкрай важливо розуміти характер та умови утримання під вартою. Утримання під вартою вважається незаконним, якщо воно не відповідає національному законодавству та визначенням законом процедур. Утримання під вартою є свавільним, якщо воно є недоречним, несправедливим, необґрунтованим або непотрібним за цих обставин. Незалежно від інцидентів та випадків, важливо визначити фактори незаконності та свавілля. Приклади включають: утримання під вартою на підставі законів про боротьбу з тероризмом, які передбачають тривале адміністративне утримання в обхід звичайних процедур кримінального правосуддя; утримання під вартою як покарання для правозахисників або утримання на підставі дискримінації; арешти, пов'язані з можливим кримінальним звинуваченням, коли обґрунтовані підозри в тому, що особа скоїла злочин, відсутні; особу, яка має з'явитися до суду, арештують, хоча її присутність у суді можна було забезпечити інакше; арешт за кримінальним звинуваченням без ордеру на арешт (за винятком випадків, коли особа планує скоїти злочин або її спіймано на місці злочину). Викрадення дітей також може бути формою торгівлі дітьми, коли дитина експлуатується в будь-якій формі, що вимагає розслідування пов'язаного з цим ризику захисту.

ЯКА ІНФОРМАЦІЯ ТА ДАНІ МОЖУТЬ СЛУГУВАТИ ДОКАЗОМ НАЯВНОСТІ РИЗИКУ?

Зазвичай у ситуаціях збройного конфлікту інформація про такі інциденти наявна, але вона не доступна безпосередньо під час подій, що створюють такий ризик захисту. Ці дані та інформація часто збираються партнерами, організаціями та механізмами з захисту прав людини, або місіями ООН чи іншими механізмами захисту цивільного населення. Національні установи, омбудсмен або спеціальні органи, що стосуються правової та судової системи, можуть мати ці дані. Дослідницькі та аналітичні центри, засоби масової інформації та моніторинг захисту можуть надати додаткову інформацію про можливу наявність таких інцидентів. Часто може бути неможливо отримати точні цифри або статистику через необхідність отримувати доступ та інші обмеження. Тож важливо використовувати спостереження, експертну оцінку, узгодження й порівняння доступної інформації та забезпечувати звітність про ризик захисту незалежно від доступної статистики.

РИЗИК 2 НАПАДИ НА ЦИВІЛЬНИХ ЛЮДЕЙ ТА ІНШІ НЕЗАКОННІ ВБИВСТВА, НАПАДИ НА ЦИВІЛЬНІ ОБ'ЄКТИ

ЯКІ ДІЇ АБО СИТУАЦІЇ МОЖУТЬ СПРИЧИНИТИ РИЗИК?

Цей ризик захисту стосується нападів на цивільне населення в контексті збройного конфлікту. **Напад** означає будь-який акт насильства проти цивільного населення та цивільних об'єктів, незалежно від того, чи це відбувається в нападі, чи в обороні, навіть якщо напад не призвів до загибелі або поранення цивільних людей. Незаконні напади можуть бути результатом **прямого нападу** на цивільних людей, **невибіркового нападу** та **непропорційного нападу**. У міжнародному гуманітарному праві фундаментальним є розрізнення цивільних людей та комбатантів, а також військових цілей і цивільних об'єктів. **Цивільна особа** – будь-яка людина, яка не належить до жодної з різних категорій комбатантів, визначених у Женевській конвенції та Додаткових протоколах до неї. Це люди, які не є членами збройних сил і не беруть участі у бойових діях. **Цивільне населення** складається з усіх людей, які є цивільними. Незважаючи на те, що в ситуації міжнародного збройного конфлікту легше відрізнити комбатантів від цивільних осіб, у ситуаціях внутрішніх збройних конфліктів це розмежування може бути менш чітким. **Цивільні об'єкти** визначаються як усі об'єкти, які не є військовими цілями. Міста, села, житлові райони, оселі, будівлі, будинки, школи, цивільні транспортні засоби, лікарні, місця релігійного поклоніння, місця переміщення та культурні пам'ятки зазвичай використовуються для цивільних цілей і, як цивільні об'єкти, не мають ставати об'єктами нападу. У разі сумнівів до таких об'єктів слід ставитися як до цивільних.

ЯКІ ФАКТОРИ СЛІД ВИЗНАЧИТИ ДЛЯ МОНІТОРИНГУ?

Під час моніторингу цього ризику важливо повідомляти про всі типи нападів, незалежно від того, навмисні вони чи ненавмисні, прямо чи опосередковано завдають шкоди цивільному населенню та об'єктам, вчиняються державними чи недержавними суб'єктами. Також важливо визначити, чи є напади **невибірковими**:

- 1) **невибіркові напади** не спрямовано виключно на військові об'єкти або виключно на цивільне населення чи об'єкти (наприклад, бомбардування густонаселеного району).
- 2) застосування методів або засобів ведення війни не може бути спрямовано на конкретну військову ціль.
- 3) наслідки нападу неможливо обмежити (наприклад, використання касетних боеприпасів у густонаселених міських районах, використання біологічної зброї та використання мін у густонаселених міських районах).

Також важливо визначити, коли напади є **непропорційними**, тобто коли сторона конфлікту здійснює на військову ціль напад, який, очікувано спричинить жертви або поранення серед цивільного населення або пошкодження цивільних об'єктів, що буде надмірним (непропорційним) відносно конкретної та безпосередньої очікуваної військової переваги (*принцип пропорційності*). Цей ризик часто є причиною або рушійною силою інших 14 ризиків захисту.

ЯКА ІНФОРМАЦІЯ ТА ДАНІ МОЖУТЬ СЛУГУВАТИ ДОКАЗОМ НАЯВНОСТІ РИЗИКУ?

Загалом у ситуації збройного конфлікту наявна величезна кількість інформації про інциденти, наслідки нападів та цільові випадки. Ці дані та інформацію можуть бути знайдено поза межами процесу моніторингу, який здійснюється сектором захисту; вони вимагають ретельного аналізу первинних та вторинних джерел. Поранених, загиблих цивільних осіб або інциденти з прямим впливом на цивільних людей чи цивільну інфраструктуру можна ідентифікувати за допомогою: механізмів захисту цивільних осіб, спеціального моніторингу та даних кластерів, дослідницьких та аналітичних центрів, механізмів моніторингу прав людини та партнерів, ЗМІ, моніторингу захисту, спеціалізованих механізмів місій ООН, національних органів. Часто може бути неможливо отримати точну кількість або статистику щодо нападів через обмеження в доступі до інформації та інші обмеження. Тож важливо використовувати спостереження, експертну оцінку, узгодження й порівняння доступної інформації та забезпечити звітність про цей ризик захисту незалежно від доступної статистики.

РИЗИК 3 ДІТИ ТА НАСИЛЬНИЦЬКЕ РОЗЛУЧЕННЯ ДИТИНИ З СІМ'ЄЮ

ЯКІ ДІЇ АБО СИТУАЦІЇ МОЖУТЬ СПРИЧИНИТИ РИЗИК?

Цей ризик захисту описує всі ситуації, коли членів сім'ї розділено, включно з розлученням дівчаток і хлопчиків з батьками та опікунами через насильницькі конфлікти, спричинені кліматом стихійні лиха та інші кризи. Деякі діти, люди з інвалідністю або літні люди розлучаються зі своїми сім'ями під час хаосу гуманітарної надзвичайної ситуації. Декого з цих людей можуть забрати сторони, залучені до насильницького конфлікту. Погані умови життя, загрози насильства та порушення традиційних механізмів соціального захисту можуть змусити батьків планувати розлучення зі своїми дітьми як негативну стратегію подолання труднощів, що наразить цих дітей без супроводу або розлучених з родиною дітей на величезний ризик насильства, жорстокого поводження та експлуатації. Розлучені з сім'єю діти – діти, що розлучені з обома батьками або основним опікуном, але не обов'язково з іншими родичами; діти без супроводу – діти, що розлучені з обома батьками, основними опікунами та іншими родичами, і не перебувають під опікою дорослого, який за законом або рішенням суду зобов'язаний про них турбуватися. Члени сім'ї можуть бути розлучені на години, дні, місяці – навіть на роки. Люди, які отримують ранню підтримку в пошуку родичів, мають більше шансів на швидше возз'єднання.

ЯКІ ФАКТОРИ СЛІД ВИЗНАЧИТИ ДЛЯ МОНІТОРИНГУ?

Моніторинг цього ризику захисту має здійснюватися в усіх ситуаціях, особливо в разі масового переміщення населення. Згідно з Конвенцією про права дитини, коли дитина тимчасово або назавжди позбавлена сімейного оточення, держави-учасниці Конвенції зобов'язані забезпечити захист, допомогу та альтернативний догляд. Вони також мають сприяти та підтримувати діяльність із розшуку сімей, особливо для дітей без супроводу та розлучених [з сім'єю] дітей. Крім того, в умовах збройних конфліктів возз'єднання сім'ї є правом людини згідно з міжнародним правом. Примусове розлучення порушує стосунки між батьками та дитиною та може наразити їх на різні небезпеки та підвищений ризик експлуатації, нехтування та жорстокого поводження. Діти також можуть страждати від психосоціального дистресу з короткостроковими та довгостроковими наслідками для розвитку та соціального та емоційного добробуту. Люди з інвалідністю або літні люди також наражені на підвищений ризик нехтування, коли їх розлучають з сім'ями та опікунами. Відновлення сімейних зв'язків та возз'єднання сімей у ситуаціях, коли це можливо, є надзвичайно важливим. Окрім запобігання випадкам порушень у галузі загального захисту/захисту дітей та/або інцидентам гендерно зумовленого насильства, возз'єднання сім'ї також відновлює гідність людей, почуття безпеки та пом'якшує вплив кризової ситуації на їхній фізичний та ментальний добробут, а це має першочергове значення для збереження або підвищення стійкості до майбутніх потрясінь.

ЯКА ІНФОРМАЦІЯ ТА ДАНІ МОЖУТЬ СЛУГУВАТИ ДОКАЗОМ НАЯВНОСТІ РИЗИКУ?

Дані та інформацію для виявлення та моніторингу цього ризику захисту можна отримати з кількох джерел. Основна інформація стосується визначення кількості дітей без супроводу або розлучених дітей, а також кількості випадків розлучення сімей. Партнери, Гуманітарні Координація у сфері захисту дітей та інші спеціалізовані організації могли запровадити реєстраційні процедури, під час яких кожну особу/сім'ю опитують навчені фахівці з загального захисту/захисту дітей, наприклад, під час реєстрації біженців або ВПО. Ці дані є фундаментальними для аналізу, з належним урахуванням того, що ніколи не можна публікувати кількість дітей без супроводу або розлучених у кожному місці. Якщо дані реєстрації щодо точної кількості розлучених сімей та дітей без супроводу відсутні, для розуміння ступеня наявності та впливу цього ризику захисту можна використовувати такі джерела: поточні оцінки ключових осіб, які зазвичай можуть вказувати на наявність дітей без супроводу або розлучених дітей; опитування домогосподарств, що вказують на членів розлучених сімей; спеціалізовані фокус-групи або експертні інтерв'ю, які можуть надати цінну інформацію про основні рушійні сили та місця, що призводять до розлучення сімей; спеціалізовані гарячі лінії або бази даних країн; програми сімейних зв'язків МКЧХ та національних товариств; оцінки Організації людей з інвалідністю або досліджень щодо людей з інвалідністю та оцінки ситуації людей з інвалідністю та літніх людей в умовах гуманітарної кризи. Дослідницькі роботи та інші дослідження/оцінки в місцях з повторюваними/циклічними катастрофами можуть допомогти у визначенні чинників та впливу розлучення сімей на основі знань про попередні аналогічні надзвичайні ситуації.

РИЗИК 4 ДИТЯЧИЙ, РАННІЙ АБО ПРИМУСОВИЙ ШЛЮБ

ЯКІ ДІЇ АБО СИТУАЦІЇ МОЖУТЬ СПРИЧИНИТИ РИЗИК?

Дитячий шлюб – це будь-який формальний або неформальний союз між дитиною віком до 18 років з дорослою людиною або іншою дитиною. Дитячий шлюб вважається формою примусового шлюбу через неможливість для дитини дати повну, вільну та інформовану згоду. Це шкідлива практика, яка може бути соціально прийнятною та застосовуватися або використовуватися як механізм подолання труднощів. Дівчатка страждають від цього явища набагато більше, але хлопчиків цей ризик також може зачепити. У надзвичайних гуманітарних ситуаціях, спричинених конфліктами, стихійними лихами та впливом зміни клімату, кількість дитячих шлюбів, як і інших форм гендерно зумовленого насильства, з великою ймовірністю збільшиться через безпекові проблеми, ситуативні фактори та погані умови життя, що призводить до вдавання до негативних механізмів подолання труднощів. Дитячий шлюб може статися й через те, що батьки вважають, що їхня дитина буде в безпеці в іншій родині, або тому, що вони більше не можуть задовольняти основні потреби сім'ї через продовольчу небезпеку. Примусовий шлюб – це шлюб, у якому одна або декілька сторін одружуються без згоди або проти волі. У постраждалих від конфлікту місцевостях дівчат можуть викрадати та примушувати до шлюбу з членами збройних сил або озброєних угруповань.

ЯКІ ФАКТОРИ СЛІД ВИЗНАЧИТИ ДЛЯ МОНІТОРИНГУ?

Дитячі шлюби – це форма гендерно зумовленого насильства. Дитячі шлюби позбавляють дівчат дитинства та загрожують їхньому життю та здоров'ю, оскільки вони частіше зіштовхуються з домашнім насильством, ранньою вагітністю та відрахуванням зі школи, а також мають ускладнення під час пологів. Як наслідок, дівчата, що виходять заміж до 18 років, можуть мати гірші економічні та медичні наслідки, ніж їхні неодружені однолітки, що зрештою передається їхнім власним дітям, впливаючи на їхню стійкість до майбутніх потрясінь та ще більше навантажуючи здатність країни надавати якісні освітні послуги та послуги з охорони здоров'я. Виявляючи та повідомляючи про цей ризик захисту, важливо не лише визначити рушійні сили, але й відповідальність держав та недержавних суб'єктів, що контролюють території, за забезпечення належного запобігання, пом'якшення та усунення умов, що призводять до появи цього ризику.

ЯКА ІНФОРМАЦІЯ ТА ДАНІ МОЖУТЬ СЛУГУВАТИ ДОКАЗОМ НАЯВНОСТІ РИЗИКУ?

Визначення чинників дитячих шлюбів є першим фундаментальним ключовим кроком. Після того, як чинники дитячих шлюбів визначено (безпека, продовольча нестабільність, загальноприйнята соціальна практика тощо), дані про ці чинники на кожній локації можна використовувати для інтерпретації того, де ризик дитячих шлюбів вищий. Дані про дитячі шлюби можна отримати з таких джерел: Система моніторингу та звітності щодо гендерно зумовленого насильства (англ. GMD) – у країнах, де Рада Безпеки активувала Механізм моніторингу та звітності (англ. MRM) щодо серйозних порушень прав дітей, звіти міститимуть інформацію про викрадення дітей збройними силами або озброєними групами та примус до шлюбу з їхніми членами; національний перепис населення, хоча й проводиться раз на 5-10 років, надасть дані про поширеність дитячих шлюбів до настання надзвичайної ситуації; веб-сторінки ЮНІСЕФ у країнах, ймовірно, міститимуть інформацію про закони щодо дитячих шлюбів та їх поширеність; опитування родин можуть містити інформацію про поширеність для цільової групи, якщо дані одержано від репрезентативної вибірки родин, а також якщо їх зібрано за допомогою профілювання родин (під час якого кожному члену сім'ї ставиться стандартний набір питань щодо віку, освіти та сімейного стану); ключові інформатори можуть надати інформацію про те, чи вважають вони, що кількість дитячих шлюбів росте/знижується в місцях, де вони проживають; Спеціалізовані фокус-групи або інтерв'ю з експертами можуть надати цінну інформацію про основні рушійні сили щодо дитячих шлюбів. У всіх випадках відсоток родин, ключових осіб та фокус-груп у жодному разі не можна використовувати як репрезентативний, натомість слід вважати його відсотком респондентів, які хочуть про щось повідомити.

РИЗИК 5**ДИСКРИМІНАЦІЯ ТА СТИГМАТИЗАЦІЯ, ВІДМОВА В ДОСТУПІ ДО РЕСУРСІВ, МОЖЛИВОСТЕЙ, ПОСЛУГ ТА/АБО ГУМАНІТАРНОЇ ДОПОМОГИ****ЯКІ ДІЇ АБО СИТУАЦІЇ МОЖУТЬ СПРИЧИНИТИ РИЗИК?**

Цей ризик включає дії, які позбавляють людей доступу або перешкоджають у законному доступі до економічних ресурсів/активів або можливостей до існування, освіти, охорони здоров'я чи інших соціальних послуг, на основі невинуватених та/або незаконних причин або політики за згодою, мовчазною згодою або через недбалість державних посадовців чи відповідальних осіб. **Дискримінація** включає дії, спрямовані на визначення невинуватених відмінностей між людьми на основі категорій, до яких вони вважаються належними (наприклад, раса, стать, вік, релігія, сексуальна орієнтація тощо). **Стигма** може включати дегуманізацію, приниження, дискредитацію та знецінення людей у певних групах населення, часто на основі почуття відрази. Стигма та дискримінація тісно пов'язані й підсилюють одна одну. Стигма часто лежить в основі дискримінації та виправдовує дискримінацію як «природну» та необхідну, а також уможливорює системну дискримінацію. Одна людина може мати декілька стигматизованих ознак чи якостей. **Відмова в рівних можливостях, включно з доступом до ресурсів та послуг**, стосується будь-якої дії, поведінки чи заходу, що призводить або може призвести до позбавлення у будь-який спосіб наявних засобів існування, роботи, професії чи зайнятості, або будь-яких інших прав та пільг на засоби до існування. Це основний вид гендерно зумовленого насильства. **Відмова в доступі до гуманітарної допомоги** передбачає блокування вільного доступу або своєчасного постачання гуманітарної допомоги людям що її потребують, а також навмисні напади на гуманітарних працівників.

ЯКІ ФАКТОРИ СЛІД ВИЗНАЧИТИ ДЛЯ МОНІТОРИНГУ?

Моніторинг цього ризику захисту вимагає уважного розуміння кожної ситуації, коли людей позбавлено можливості користуватися ресурсами, об'єктами, активами чи правами. Це включає всі ситуації, коли люди зіштовхуються з перешкоджанням у доступі до ресурсу й не мають альтернатив, або коли людям загрожує насильство й вони бояться за свою фізичну безпеку і ментальний добробут. У збройних конфліктах принцип субсидіарності вимагає, щоб основна відповідальність за задоволення потреб цивільного населення залишалася у тієї сторони збройного конфлікту, яка фактично контролює територію, на якій проживає це населення. Тільки в разі неможливості виконання своїх зобов'язань цими сторонами може бути дозволено запуск зовнішніх допоміжних механізмів. У ситуаціях стихійних лих та впливу клімату, включно з екстремальними погодними явищами, такі як повені, шторми, посухи, хвилі спеки та лісові пожежі, або голод, органи влади та відповідальні сторони зобов'язані вживати та сприяти всім заходам для запобігання, припинення, забезпечення відшкодування та створення середовища, де жодні порушення норм не матимуть впливу на життя населення. Це стосується й будь-яких складних надзвичайних ситуацій або тривалих криз, що поєднують наслідки конфлікту та зміни клімату. Тому цей ризик слід контролювати в усіх ситуаціях, коли нагальні потреби (наприклад, продовольча небезпека або недоїдання) посилюються скороченням ресурсів та можливостей населення разом з недостатнім реагуванням або діями з боку державних органів протягом тривалого часу.

ЯКА ІНФОРМАЦІЯ ТА ДАНІ МОЖУТЬ СЛУГУВАТИ ДОКАЗОМ НАЯВНОСТІ РИЗИКУ?

Розуміння наявності цього ризику захисту вимагає контекстуального поєднання наявних оцінок та аналізу, як у секторі захисту, так і за його межами. Фактори, які слід враховувати, можуть включати:

- дані про продовольчу безпеку, фізичний та економічний доступ до їжі, проблеми з наявністю засобів до існування та ринків, заборгованість домогосподарств.
- порушений доступ до землі, зайнятості, перешкоди в забезпеченні сексуального та репродуктивного здоров'я, доступі до освіти, безпеки та засобів до існування, доступі до послуг.
- наявні ризики захисту, такі як позбавлення свободи пересування та вираження поглядів, відмова в доступі до гуманітарної допомоги, безпосередні напади на гуманітарних працівників або обмеження їхньої діяльності, дитячі, ранні та примусові шлюби, гендерно зумовлене насильство.
- структурні фактори, такі як неефективне управління, дискримінаційні соціальні та гендерні норми та практики, дискримінаційні закони або звичаєві практики, що позбавляють доступу до землі, домашнього майна, гідної роботи чи фінансових ресурсів або ухвалення рішень щодо них.

- e) збільшення вдавання до шкідливих способів подолання труднощів, ситуація перетину декількох видів перешкоджання постраждалим людям в доступі до ресурсів, інформації та знань.
- f) економічні (товари, послуги та ресурси, що мають ринкову цінність для громади, будинки, дороги, школи чи медичні центри, родючі землі, пошкодження посівів, погіршення здоров'я худоби) та неекономічні (відсутність освітніх, навчальних та медичних послуг, втрата життя, інфекційні захворювання, недоїдання, погіршення стану ментального здоров'я, переміщення та міграція, втрата соціальної згуртованості, втрата культурних та корінних знань) втрати.

РИЗИК 6 ДЕЗІНФОРМАЦІЯ ТА ВІДМОВА В ДОСТУПІ ДО ІНФОРМАЦІЇ

ЯКІ ДІЇ АБО СИТУАЦІЇ МОЖУТЬ СПРИЧИНИТИ РИЗИК?

Цей ризик захисту стосується всіх ситуацій, коли інформація застосовується або не надається з метою заподіяння шкоди населенню. Дезінформація має місце, коли неправдива інформація та твердження поширюються навмисно з метою заподіяння серйозної соціальної шкоди. Дезінформація вводить населення в оману та, в якості побічного ефекту, перешкоджає праву громадськості знати та праву окремих людей шукати, отримувати та поширювати інформацію. Відмова в доступі до інформації проявляється в усіх ситуаціях, коли свобода «отримувати та поширювати» інформацію порушується у таких спосіб і до такої міри, що це перешкоджає населенню в користуванні основними правами та задоволенні основних потреб. Шкідливі дії, заходи та тактика щодо використання або ненадання інформації можуть бути зумовлені поляризацією – навмисними діями з метою розділення людей чи думок на протилежні групи – або на основі соціальних конструктів – концепцій чи переконань, заснованих на поглядах суспільства (стать, вік, наявність інвалідності, сексуальність, раса, політичні, філософські та релігійні погляди). З поширенням соціальних мереж цей захисний ризик може мати місце і в цифровій сфері або створюватися через поєднання онлайн та офлайн механізмів.

ЯКІ ФАКТОРИ СЛІД ВИЗНАЧИТИ ДЛЯ МОНІТОРИНГУ?

Дезінформація може бути пов'язана з поширенням людьми неправдивої інформації без наміру обману, наприклад, через непорозуміння; несвідоме поширення неправдивої інформації (хибна інформація); поширення правдивої інформації з метою заподіяння шкоди (неправдива інформація); поширення неперевіреної інформації від людини до людини (чутки). Дезінформація може бути спрямована на запобігання участі жінок у публічному житті (гендерна та сексуалізована дезінформація), або мати на меті навмисне створення конфлікту шляхом приниження, піддання сумніву, провокації, зловмисного допикання або прямих погроз людям чи групам за допомогою образливих, ненависницьких та небезпечних висловлювань (суперечливі заяви). Вкрай важливо контролювати всі ситуації, де має місце дезінформація, особливо коли вона спрямована на певні соціальні групи, такі як конкретні етнічні групи, і має на меті підбурення до насильства, дискримінації чи ворожнечі, що може призвести до фізичної шкоди або навіть втрати життя. Обмеження для людей з інвалідністю та людей старшого віку щодо пошуку, отримання та поширення інформації під час переміщення можуть призвести до високого ризику заподіяння шкоди та втрати життя. Розуміння відповідальності державних органів влади за такі дії, наприклад, визначення наявності офіційної пропаганди чи порядку денного, а також відповідальності за забезпечення того, аби населення мало всі засоби та можливості доступу до достовірної інформації, є важливими компонентами розуміння масштабу та типу впливу цього ризику захисту на населення.

ЯКА ІНФОРМАЦІЯ ТА ДАНІ МОЖУТЬ СЛУГУВАТИ ДОКАЗОМ НАЯВНОСТІ РИЗИКУ?

Визначення цього ризику захисту вимагає співставлення різних джерел, включно з нормативними актами, інформацією зі ЗМІ та, можливо, онлайн-видань та соціальних мереж. Фактори та інформація, які можуть підтвердити це, включають закони та політику щодо мови ворожнечі, закони, що регулюють дезінформацію, шкідливу інформацію, загрози, пов'язані з даними, такі як спостереження та моніторинг, політична реклама, загрози, що призводять до насильства щодо дітей, наявна психосоціальна/емоційна шкода, виключення певних груп з державних справ, радикалізація, вербування, посилене сприйняття загроз, шкідливі соціальні норми, політична недовіра та поляризація, інституційна або офіційна цензура, закони про ЗМІ. Конкретні ситуації можуть представляти вікна для можливої наявності цього специфічного ризику захисту: соціальні заворушення, масові заворушення, війна, державний переворот, військові або авторитарні режими, вибори та політичні кампанії, культурні свята та релігійні фестивалі, вірусні акти насильства, політично важливі річниці, кризи громадського здоров'я, міжнародні суперечки.

РИЗИК 7**ПРИМУСОВЕ ВЕРБУВАННЯ ТА ЗАЛУЧЕННЯ ДІТЕЙ ДО ЗБРОЙНИХ СИЛ/ОЗБРОЄНИХ ФОРМУВАНЬ****ЯКІ ДІЇ АБО СИТУАЦІЇ МОЖУТЬ СПРИЧИНИТИ РИЗИК?**

Цей захисний ризик стосується всіх ситуацій, коли людина змушена служити у силах ворожої держави через примус, погрози чи інші засоби тиску. Примусове вербування заборонено Гаазькими конвенціями та деклараціями, третьою та четвертою Женевськими конвенціями, наявне у переліку воєнних злочинів у Статуті Міжнародного кримінального суду та, згідно з Правилем 95 Дослідження звичаєвого міжнародного гуманітарного права МКЧХ, вважається специфічним видом примусової праці, забороненої до застосування в міжнародних збройних конфліктах. Якщо було завербовано дитину, вербування завжди вважається примусовим через неможливість для дитини дати вільну та інформовану згоду. Дитиною, пов'язаною зі збройними силами або озброєними формуваннями, вважається будь-яка особа віком до 18 років, яка є або була завербована або використана збройними силами або збройним угрупованням в будь-якій якості, включно з, але не обмежуючись, залученням у якості бійця, кухаря, носильника, шпигуна або в сексуальних цілях⁴. Вербування та експлуатація дітей вважаються однією з найгірших форм дитячої праці та входить до списку шести серйозних порушень прав дітей згідно з механізмами моніторингу та звітності, встановленими Резолюцією 1612 Ради Безпеки Організації Об'єднаних Націй.

ЯКІ ФАКТОРИ СЛІД ВИЗНАЧИТИ ДЛЯ МОНІТОРИНГУ?

Моніторинг цих ризиків захисту має охоплювати вербування людей та виявлення будь-яких насильницьких дій, що примушують людину вступати до збройних сил, а також випадків, коли людина дала згоду під примусом або погрозою заподіяння будь-якої шкоди. Щодо дітей, вербування та експлуатація можуть бути примусовими або здаватися добровільними, але в такому разі вони мають належним чином відстежуватися й інформацію про них слід збирати. Хлопчики та дівчата можуть страждати від багатьох форм експлуатації та жорстокого поводження, включно з гендерно зумовленим насильством. Діти стають частиною збройних сил або угруповань з різних причин. Деяких викрадають, примушують, їм погрожують або ними маніпулюють озброєні особи. Деяких людей штовхає бідність, оскільки вони змушені заробляти гроші для своїх сімей. Інші люди об'єднуються заради виживання, захисту своїх громад або соціального статусу. Їхня участь у конфлікті має серйозні наслідки для їхнього фізичного та емоційного добробуту, а також розвитку. Вони часто зазнають жорстокого поводження, і більшість із них стають свідками смертей, убивств та сексуального насильства або змушені вчиняти насильницькі дії. Реінтеграція цих дітей у цивільне життя є важливою частиною роботи, яка допомагає їм впоратися з минулим досвідом, відновити своє життя та створити умови для успішної реінтеграції в суспільство.

ЯКА ІНФОРМАЦІЯ ТА ДАНІ МОЖУТЬ СЛУГУВАТИ ДОКАЗОМ НАЯВНОСТІ РИЗИКУ?

Резолюція 1612 Ради Безпеки Організації Об'єднаних Націй (РБ ООН) та її механізми моніторингу та звітності передбачають систематичний збір точної, своєчасної, об'єктивної та достовірної інформації про шість серйозних порушень, скоєних проти дітей у ситуаціях збройного конфлікту, включно з вербуванням та експлуатацією дітей збройними силами та збройними формуваннями. Інформація, зібрана за допомогою механізмів моніторингу та звітності, використовується у звітності Організації Об'єднаних Націй, включно зі щорічною доповіддю Генерального секретаря про дітей та збройні конфлікти та доповіді по країнах. Ці доповіді спонукають Раду Безпеки та інших учасників до вжиття заходів. У країнах, де механізми моніторингу та звітності не було активовано Радою Безпеки, дані та інформацію про примусове вербування та дітей, пов'язаних зі збройними силами та збройними формуваннями, може бути отримано з таких джерел: дослідження всередині країни або спеціалізовані оцінки, наявні бази даних та записи, неспеціалізовані ключові інновації, що надають інформацію про те, чи відомо про випадки примусового вербування (із забезпеченням нерозголошення приблизної кількості завербованих або місць вербування); опитування родин (що забезпечує належну оцінку ризиків та чітке визначення того, чи можна публікувати дані); спеціалізовані фокус-групи або інтерв'ю з експертами, які можуть надати цінну інформацію про основні рушійні сили та місця вербування. Важливо

⁴ «Незаконне» вербування та експлуатація стосується вербування або експлуатації дітей, які не досягли мінімального віку, дозволеного відповідними міжнародними договорами або національним законодавством. У всіх випадках міжнародне гуманітарне право та Конвенція про права дитини забороняють будь-яке вербування дітей віком до 15 років.

завжди проводити **оцінку ризиків**, оскільки це строго конфіденційна інформація, яка може завдати шкоди респондентам та їхнім громадам.

РИЗИК 8 ГЕНДЕРНО ЗУМОВЛЕНЕ НАСИЛЬСТВО

ЯКІ ДІЇ АБО СИТУАЦІЇ МОЖУТЬ СПРИЧИНИТИ РИЗИК?

Гендерно зумовлене насильство – це загальний ризик захисту, який виникає від будь-яких шкідливих дій, що вчиняються проти волі особи та спираються на соціально приписані (тобто гендерні) відмінності між чоловіками й жінками. Гендерно зумовлене насильство включає дії, що завдають фізичної, сексуальної або ментальної шкоди чи страждань, погрози вчинення таких дій, примус та інші види позбавлення свободи. Ці дії можуть бути публічними або приватними. Термін «гендерно зумовлене насильство» найчастіше застосовується для підкреслення того, що системна нерівність між чоловіками та жінками є об'єднуючою й основоположною характеристикою більшості форм насильства, що вчиняється щодо жінок та дівчат, впливаючи на рівний доступ до гуманітарної допомоги. Жінки та дівчата зіштовхуються з численними формами гендерно зумовленого насильства через системну гендерну нерівність та інші форми перекресної дискримінації, включно з дискримінацією людей з інвалідністю, расизмом, націоналізмом та іншими зловживаннями владою. Гендерно зумовлене насильство може включати насильство з боку інтимного партнера, інші форми домашнього насильства, примус та/або заманювання до проституції, дитячі та/або примусові шлюби, каліцтво/обрізання жіночих статевих органів, дітовбивство дівчаток, вбивства честі, торгівлю людьми з метою сексуальної експлуатації, позбавлення ресурсів та/або примусову/домашню працю. Їх слід враховувати під час будь-якого моніторингу ризиків захисту. Певні форми сексуального насильства також може бути спрямовано проти чоловіків та хлопчиків, особливо під час збройних конфліктів та утримання під вартою, з метою приниження особистості та/або зміцнення традиційних, культурних чи нормативних уявлень про мужність чи жіночність.

ЯКІ ФАКТОРИ СЛІД ВИЗНАЧИТИ ДЛЯ МОНІТОРИНГУ?

Моніторинг цього ризику захисту вимагає уваги до факторів, що підвищують ризики гендерно зумовленого насильства. До них можуть належати шкідливі нормативно-правові норми та механізми, посилення мілітаризації, відсутність захисту з боку громади та держави, переміщення, дефіцит базових ресурсів, порушення роботи громадських служб, зміна культурних та гендерних норм, порушені зв'язки та ослаблена інфраструктура. Слід бути особливо уважними під час надзвичайних ситуацій, коли підвищується ризик насильства, експлуатації та зловживань. Водночас національні системи, включно з системами охорони здоров'я та правовими системами, а також мережами громадської та соціальної підтримки, послаблюються. Такий розпад систем може обмежити доступ до медичних послуг, включно з послугами підтримки сексуального та репродуктивного здоров'я, та юридичних послуг, що призводить до середовища безкарності, в якому винні не несуть відповідальності. Коли системи та послуги працюють з порушеннями або знищені, жінки та дівчата зіштовхуються зі ще більшим ризиком порушення прав людини. Увага до цих факторів є критично важливою через переважно недостатню звітність про гендерно зумовлене насильство в усьому світі. Постраждалим від гендерно зумовленого насильства має бути надано всі права на безпечний, надійний та конфіденційний доступ до послуг без страху помсти чи розправи. Наявність одного або кількох з інших чотирнадцяти ризиків захисту може становити ризик гендерно зумовленого насильства.

ЯКА ІНФОРМАЦІЯ ТА ДАНІ МОЖУТЬ СЛУГУВАТИ ДОКАЗОМ НАЯВНОСТІ РИЗИКУ?

Фундаментальним для роботи з гендерно зумовленим насильством має бути припущення, що гендерно зумовлене насильство відбувається скрізь. Про нього недостатньо повідомляють у всьому світі через страх стигматизації чи помсти, обмежений доступ до перевірених надавачів послуг, безкарність кривдників та недостатню обізнаність про переваги звернення за допомогою. Очікування або пошук даних щодо справжніх масштабів гендерно зумовленого насильства на основі опитувань населення не має бути пріоритетом через безпекові та етичні проблеми під час збору цих даних. З огляду на це всі гуманітарні організації зобов'язані припускати, що гендерно зумовлене насильство відбувається та загрожує постраждалому населенню; ставитися до нього як до серйозної та небезпечної для життя проблеми; вживати заходів на основі рекомендацій сектору, незалежно від наявності чи відсутності конкретних «доказів». Тому інформацію та дані слід ретельно аналізувати разом з Гуманітарною Координацією у сфері гендерно зумовленого насильства, а також завжди враховувати узгодженість експертних суджень, спостережень, виявлення рушійних сил або інших факторів навколишнього середовища, які можуть ілюструвати наявність гендерно зумовленого насильства, дослідження та звітування про минулі ситуації в тому ж контексті для виявлення поточних випадків, даних інших секторів, медіа та ситуаційного огляду нормативних, правових та культурних норм, практик, політик та нормативних актів.

РИЗИК 9**ПЕРЕШКОДЖАННЯ АБО ОБМЕЖЕННЯ В ДОСТУПІ ДО ЮРИДИЧНОЇ ІДЕНТИФІКАЦІЇ ОСОБИ, ЗАСОБІВ ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ ТА ПРАВОСУДДЯ****ЯКІ ДІЇ АБО СИТУАЦІЇ МОЖУТЬ СПРИЧИНИТИ РИЗИК?**

Цей ризик захисту включає всі заходи, дії та практики, що заважають людям отримати доступ до документації, засобів правового захисту та правосуддя та призводять до завдання шкоди на індивідуальному, сімейному та громадському рівнях. **Відмова у доступі до юридичної ідентифікації особи** стосується всіх ситуацій, коли людина зіштовхується з перешкодами в доступі до законного посвідчення особи або будь-яких інших базових документів, необхідних для визнання її особою перед законом. **Відмова у доступі до засобів правового захисту** включає всі перешкоди для отримання ефективних процесуальних та матеріальних засобів правового захисту після подання судових позовів. Процесуальні засоби правового захисту включають нормативні акти, закони, процеси, права. Матеріальні засоби правового захисту включають ефективні засоби правового захисту після завершення процесів, такі як реституція, компенсація, реабілітація тощо. **Відмова у доступі до правосуддя** стосується перешкод у доступі до судових механізмів, процесів та засобів правового захисту, починаючи від доступу до статутних судів або комісій і закінчуючи традиційними механізмами, такими як органи вирішення спорів, засновані на звичаях або вірі. Держави зобов'язані поважати, захищати та здійснювати права населення на доступ до юридичної ідентичності та цивільних документів, засобів правового захисту та правосуддя, але недержавні суб'єкти несуть відповідальність відповідно до різних національних та міжнародних норм.

ЯКІ ФАКТОРИ СЛІД ВИЗНАЧИТИ ДЛЯ МОНІТОРИНГУ?

Моніторинг цього ризику захисту має включати цілеспрямовану увагу до того, аби механізми, судові чи позасудові, не ставилися до населення виключно як до пасивних отримувачів допомоги. Ризик може з'явитися навіть за наявності правових та політичних процедур, якщо механізми недоступні, недоцільні за вартістю, не є адекватними та своєчасними і якщо вони не створені, розроблені та функціонують у консультації з постраждалими людьми. Зниження цього ризику захисту є фундаментальним для того, щоб людина могла вимагати інших прав та користуватися основними послугами та пільгами, включно з правом на громадянство, свободу пересування та доступ до низки основних послуг, таких як освіта, охорона здоров'я та належне житло. Важливо, що відсутність законного посвідчення особи та цивільних документів наражає дітей на підвищений ризик відсутності громадянства та виключення як з доступу до основних послуг, так і з політичного, соціального та економічного життя. Відсутність документів, що посвідчують особу, і цивільних документів може збільшити ризик свавільного арешту або затримання і мати серйозні наслідки як для відносин людей зі владою, так і взаємин із ширшою спільнотою, а також збільшити ризики стигматизації, ізоляції та виключення з громади, особливо для родин, очолюваних жінками, яким часто бракує сильних мереж підтримки громади для подолання реакції потенційно вороже налаштованого середовища.

ЯКА ІНФОРМАЦІЯ ТА ДАНІ МОЖУТЬ СЛУГУВАТИ ДОКАЗОМ НАЯВНОСТІ РИЗИКУ?

Підтримка з боку організацій, що надають правову допомогу та аналіз, є фундаментальною для виявлення цього ризику захисту. Інформація та дані можуть включати: моніторинг конфіскованих посвідчень особи, документів, що засвідчують громадянство та інших документів, виданих державою (державними органами та недержавними збройними формуваннями), реєстрацію дітей без документів, доступ до послуг та установ, доступ до юридичних повідомлень та інформації, наявність та доступність правової допомоги, наявність матеріальних та процесуальних гарантій, визнаних у міжнародному праві, дискримінаційне законодавство та/або соціальні практики, моніторинг з боку організацій громадянського суспільства, інформацію та розуміння дисбалансу влади та дискримінації, наявні правові реформи та реформи в галузі прав людини, оцінки впливу, інформацію, консультування та правову підтримку.

РИЗИК 10 НАЯВНІСТЬ НЕБЕЗПЕКИ ВІД МІН ТА ІНШИХ ВИБУХОНЕБЕЗПЕЧНИХ ПРЕДМЕТІВ

ЯКІ ДІЇ АБО СИТУАЦІЇ МОЖУТЬ СПРИЧИНИТИ РИЗИК?

Цей ризик захисту стосується рівня соціального, економічного та екологічного впливу на громади та постраждалих людей в результаті шкоди або впливу, спричиненого небезпекою від вибухонебезпечних предметів та забруднених ними зон. До вибухонебезпечних предметів відносять міни, касетні боєприпаси, нерозірвані боєприпаси, покинуті боєприпаси, міни-пастки, саморобні вибухові пристрої та інші пристрої (як визначено в Конвенції про заборону або обмеження застосування певних видів звичайної зброї, які можуть вважатися такими, що мають надмірно руйнівну дію або невибіркової дії: Додатковий протокол II до Конвенції 1996 року). Вибухонебезпечні предмети неминуче знаходять під час та після завершення збройних конфліктів, і в разі активації вони можуть зашкодити, поранити або вбити одну або кількох осіб, а також стати людям на заваді в отриманні доступу до ресурсів, засобів до існування та можливостей через страх натрапити на вибухонебезпечні предмети.

ЯКІ ФАКТОРИ СЛІД ВИЗНАЧИТИ ДЛЯ МОНІТОРИНГУ?

Виявлення та моніторинг цього ризику захисту може включати події, інциденти, а також наявність потенційних або підтверджених забруднених зон. Слід підтримувати певний рівень звітності про ризик відповідно до ступеня залишкового ризику, виявленого після нетехнічних обстежень, технічних обстежень та очищення території від небезпечних предметів. Цей захисний ризик враховує всі інциденти, включно з постраждалими: особами, окремими або групами осіб, які зазнали фізичних, емоційних та психологічних травм, економічних втрат або суттєвого порушення основних прав внаслідок дій або бездіяльності, пов'язаних із застосуванням мін або наявністю мінно-вибухових пристроїв. До постраждалих належать безпосередньо постраждалі люди (жертви), сім'ї та постраждалі громади у короткостроковій та довгостроковій перспективі, а також первинні та вторинні, навмисні або ненавмисні наслідки інциденту. У контексті протимінної діяльності термін «постраждала особа» стосується людини, яка отримала поранення внаслідок вибухонебезпечного предмета та вижила після інциденту. Вкрай важливо визначити всі забруднені зони або вибухонебезпечні предмети, які не було позначено чи огорожено, на предмет безпосередніх загроз життю, які вони становлять, а також визначити, є вибухонебезпечні пристрої активними (тобто чи їх досі використовує сторона конфлікту) або залишковими (наприклад, саморобні вибухові пристрої, покинуті після припинення бойових дій).

ЯКА ІНФОРМАЦІЯ ТА ДАНІ МОЖУТЬ СЛУГУВАТИ ДОКАЗОМ НАЯВНОСТІ РИЗИКУ?

Наявність цього ризику захисту підтверджується даними, звітами та інформацією, що ілюструють наслідки та вплив небезпеки. Наприклад:

- а) відсутність доступу або неможливість користуватися важливою інфраструктурою, такою як дороги та ринки;
- б) неможливість або обмеження можливості займатися діяльністю, що забезпечує засоби до існування, такою як використання сільськогосподарських угідь або джерел води;
- с) психологічні, фізичні, соціальні та економічні наслідки травм, спричинених вибухонебезпечними предметами.

Початкове виявлення ризику можна здійснити, звернувшись до доступних джерел інформації, таких як Система управління інформацією з протимінної діяльності (англ. IMSMA), Національні органи з протимінної діяльності (англ. NMAA), попередні опитування, бази даних допомоги постраждалим, оцінки пошкоджень житлових, сільськогосподарських або інфраструктурних об'єктів (наприклад, мостів). Якщо наявні джерела інформації не є повними, ризик можна додатково визначити, поставивши запитання для виявлення постраждалих і забруднених територій шляхом оцінок, польових візитів і підтримки зв'язку з громадою. Про потенційні забруднені зони має бути повідомлено; їх має обстежити технічний спеціаліст для підтвердження наявності вибухонебезпечних предметів. Цивільні особи або невідготівлені працівники не мають намагатися ідентифікувати, перемістити або знищити вибухонебезпечні предмети. Перелік керівних питань складено в Матриці відстеження переміщень Польового довідника з протимінної діяльності. Рекомендовано створити гарячу лінію, аби населення могло повідомляти про потенційні забруднені зони або інциденти, пов'язані з вибухонебезпечними предметами. Гуманітарна Координація у сфері протимінної діяльності може допомогти в організації обстежень для визначення рівня та характеру забруднення та розробки стратегій зниження ризику.

РИЗИК 11 ПСИХОЛОГІЧНЕ/ЕМОЦІЙНЕ НАСИЛЬСТВО АБО ЗАПОДІЯНА ПСИХОЛОГІЧНА ШКОДА

ЯКІ ДІЇ АБО СИТУАЦІЇ МОЖУТЬ СПРИЧИНИТИ РИЗИК?

Психологічне та емоційне насильство або заподіяна психологічна шкода може стосуватися безпосередніх дій, скоєних з наміром заподіяти шкоду, а також непрямих наслідків заподіяння таких видів ментального чи емоційного страждання чи травм. До них належать стани, що породжують тривалі проблеми з ментальним здоров'ям та психологічним добробутом, які не покриваються державними органами, зокрема незабезпечення наявності та доступності систем підтримки. Конфліктні ситуації та гуманітарні кризи створюють середовище, в якому виникає низка проблем на індивідуальному, сімейному та громадському рівнях, і які, як правило, породжують нові та загострюють вже наявні проблеми з ментальним здоров'ям та психосоціальним добробутом і послаблюють системи підтримки, які зазвичай доступні за нормальних обставин. В основі кожного конфлікту чи гуманітарної кризи лежить небезпека, яка руйнує соціальні зв'язки, розлучає сім'ї та громади, а також переміщує населення. Ситуація посилюється травматичним досвідом, який часто пов'язаний зі втратою членів сім'ї, участю в насильницьких актах або тим, що людина є свідком таких актів, або ж руйнуванням соціальних систем, таких як охорона здоров'я та освіта.

ЯКІ ФАКТОРИ СЛІД ВИЗНАЧИТИ ДЛЯ МОНІТОРИНГУ?

Цей тип ризику захисту може включати погрози фізичним або сексуальним насильством, залякування, приниження, примусову ізоляцію, переслідування, словесні домагання, небажану увагу, зауваження, жести або письмове висловлення сексуального та/або загрозового характеру, знищення цінних речей тощо. Моніторинг ризику стосується всієї психологічної (такої як емоції, думки, поведінка, знання та стратегії подолання труднощів) та психосоціальної (такої як міжособистісні стосунки та соціальні зв'язки, соціальні ресурси, соціальні норми, соціальні цінності, соціальні ролі, громадське життя, духовне та релігійне життя) шкоди та наявності ментальних розладів. Особливу увагу слід приділяти дітям, оскільки діти більш схильні до потрясінь у процесі розвитку через чутливу нервову систему. Потрясіння можуть включати насильницькі та травматичні події, спричинені конфліктом, або непрямі наслідки, такі як недоїдання, що призводить до затримки росту та появи когнітивних порушень. Наслідки конфліктів і надзвичайних ситуацій для ментального здоров'я дітей є очевидними, з підвищеним рівнем посттравматичного стресу, депресії та тривоги через як прямий вплив травматичних подій, так і вплив підвищеного рівня щоденних стресових факторів.

ЯКА ІНФОРМАЦІЯ ТА ДАНІ МОЖУТЬ СЛУГУВАТИ ДОКАЗОМ НАЯВНОСТІ РИЗИКУ?

Визначення цього ризику захисту починається з усієї доступної інформації, що надходить від систем ментального здоров'я та психологічної підтримки та партнерів, а також спеціального моніторингу, що проводиться у сферах захисту дітей та гендерно зумовленого насильства. Наявні дані та інформація підтверджують визначені проблеми та мають бути співвіднесені з будь-якими даними та інформацією, що ілюструють або прямі зловживання, або відсутність заходів та дій влади для усунення стресових факторів у навколишньому середовищі або для забезпечення систем підтримки. Це може включати підтримку людей, які постраждали від порушень прав, функціональні системи направлення, заходи та мережі підзвітності, процеси доступу до правосуддя, вирішення основних причин насильства, продовольчу безпеку або будь-який інший основний рушійний фактор гуманітарної кризи, наявність та доступність послуг із підтримки ментального здоров'я та психосоціальної підтримки, нормативно-правові або політичні рамки.

РИЗИК 12**КРАДІЖКА, ВИМАГАННЯ, ПРИМУСОВЕ ВИСЕЛЕННЯ З ЖИТЛА АБО ЗНИЩЕННЯ ОСОБИСТОГО МАЙНА****ЯКІ ДІЇ АБО СИТУАЦІЇ МОЖУТЬ СПРИЧИНИТИ РИЗИК?**

Цей ризик включає форми незаконного позбавлення особи майна, що може вчинятись як однією особою, так і групою осіб. Ці форми позбавлення майна також передбачають пряму або непряму відповідальність державних посадових осіб або недержавних суб'єктів через їхню діяльність або бездіяльність. **Крадіжка** включає мародерство, розграбування та будь-які інші акти заволодіння чужим майном. **Вимагання** включає будь-яку практику вимагання дій, грошей або майна шляхом будь-якої форми примусу. **Примусове виселення** – це постійне або тимчасове виселення окремих людей, сімей та/або громад з будинків та/або землі, які вони займають, проти їхньої волі і без надання та доступу до відповідних форм правового чи іншого захисту. **Знищення особистого майна** включає всі пошкодження та руйнування, спричинені незаконними діями, вчиненими навмисно або свавільно (вчиненими безрозсудно та зі свідомим ігноруванням завдання суттєвої шкоди людям або майну).

ЯКІ ФАКТОРИ СЛІД ВИЗНАЧИТИ ДЛЯ МОНІТОРИНГУ?**ЯКА ІНФОРМАЦІЯ ТА ДАНІ МОЖУТЬ СЛУГУВАТИ ДОКАЗОМ НАЯВНОСТІ РИЗИКУ?**

Моніторинг **крадіжок** має охоплювати всі дії, що завдають людям додаткової шкоди в результаті руйнування захищеного середовища через конфлікт, стихійні лиха чи інші катастрофи. Будь-який акт **вимагання** має звітуватися у моніторингу. Це враховує випадки, коли вигоди не отримано, але люди зазнають погроз, погроз насильством або почуваються так, ніби за те, аби отримати важливу послугу чи уникнути шкідливих наслідків, включно з юридичними, вони щось винні іншим особам. Що стосується **примусового виселення**, кожна людина захищена від примусових виселень незалежно від типу володіння житлом. Відтак моніторинг може включати всі ситуації, пов'язані з міським та сільським розвитком, трансформацією та/або зонуванням, гірничодобувною, видобувною та іншою промисловою діяльністю, придбанням та орендою землі, приватизацією та/або спекуляцією, відсутністю правової безпеки володіння, законодавством або змінами, пов'язаними з житлом та землею, ненаданням або невизнанням права власності, розчищенням нетрів, захопленням землі, в тому числі озброєними угрупованнями та воєнізованими формуваннями, дискримінаційними законами та практикою, неофіційними поселеннями, недоступністю, несплатою платежів, домашнім насильством або зловживанням, володінням житлом, пов'язаним із дозволами на працевлаштування, міжнародними та локальними збройними конфліктами, заходами боротьби з тероризмом. ВПО, особливо ті, хто проживає в неофіційних поселеннях, наражені на вищий ризик виселення та потребують посиленої уваги. Що стосується **знищення особистого майна**, моніторинг має враховувати будь-які техногенні руйнування або руйнування, спричинені стихійними лихами, які завдають шкоди населенню через бездіяльність органів влади або відповідальних сторін. Сюди входять як втрати (невідновні втрати), так і пошкодження (те, що можна відновити чи відремонтувати).

РИЗИК 13**ТОРТУРИ АБО ЖОРСТОКЕ, НЕЛЮДСЬКЕ, ТАКЕ, ЩО ПРИНИЖУЄ ЛЮДСЬКУ ГІДНІСТЬ, ПОВОДЖЕННЯ ЧИ ПОКАРАННЯ****ЯКІ ДІЇ АБО СИТУАЦІЇ МОЖУТЬ СПРИЧИНИТИ РИЗИК?**

Цей ризик описує випадки застосування **тортур**, за допомогою яких особі навмисно завдається сильного болю чи страждань, фізичних або ментальних, з метою:

- a) отримання особистої інформації або зізнання в чомусь,
- b) покарання за діяння, яких особа вчинила або у вчиненні яких підозрюється,
- c) залякування або примусу до певних дій;
- d) будь-яка причина, що ґрунтується на безпосередній чи опосередкованій дискримінації будь-якого роду з боку державного службовця або недержавних суб'єктів (наприклад, персоналу місць утримання під вартою або фактичної влади).

Цей пункт також включає будь-які інші акти **жорстокого, нелюдського та такого, що принижує людську гідність, поведження чи покарання**. Ці дії можуть відбуватися і через наявність зв'язку людини з певними третіми особами. Ці дії можуть включати побиття або нанесення тупої травми, трясіння, підвішування в болісних положеннях, ножові поранення, колоті рани, ампутацію, видалення нігтів, опіки, катування з застосуванням гарячих рідин, катування з застосуванням кислоти, примусове годування, ін'єкції, тортури електричним струмом, задуху, погрози смертю, імітацію страт, спостереження за тортурами іншої особи, позбавлення сну, переповнення приміщення людьми, одиночне ув'язнення, відмову в їжі або воді, сенсорну депривацію, вплив надмірного світла або звуку, використання тварин, примушування до перебування в певній позі, зґвалтування, сексуальне насильство, примусове оголення.

ЯКІ ФАКТОРИ СЛІД ВИЗНАЧИТИ ДЛЯ МОНІТОРИНГУ?

Моніторинг цього ризику захисту може включати дії, скоєні будь-яким суб'єктом або групою, тож повідомляти слід про всі випадки. Держави завжди зобов'язані запобігати таким інцидентам і вживати відповідних заходів, незалежно від того, чи є ці держави учасниками або підписантами конвенцій чи договорів. Для того, щоб ці дії були визнано тортурами та іншими жорстокими, нелюдськими або такими, що принижують гідність, видами поведження чи покарання відповідно до міжнародного права (і щоб відповідальний орган було притягнуто до відповідальності), має бути надано докази того, що ці дії було скоєно за підбурювання або за згоди чи мовчазної згоди державного службовця чи будь-якої іншої особи, що діє як офіційна особа. Відповідно до Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поведження та покарання, держави зобов'язані вживати законодавчих, адміністративних, судових або інших заходів для запобігання катуванням у ситуаціях, коли:

- a) діяння скоєно на їхній території,
 - b) правопорушник є громадянином цієї держави,
 - c) постраждала людина є громадянином цієї держави (якщо держава вважає за доцільне втручання).
- Біль та страждання, спричинені застосуванням та виконанням законів (законні санкції), не вважаються частиною цього ризику захисту.

ЯКА ІНФОРМАЦІЯ ТА ДАНІ МОЖУТЬ СЛУГУВАТИ ДОКАЗОМ НАЯВНОСТІ РИЗИКУ?

Наявність цього ризику захисту підтверджується даними, звітами та інформацією, що ілюструють інциденти, такі як кількість жертв, райони, тенденції та звинувачення. Додаткова інформація, яка може ілюструвати наявність цього ризику, включає:

- a) у минулих ситуаціях органи влади не вживали жодних законодавчих, адміністративних, судових чи інших заходів.
- b) кримінальне законодавство не включає катування як правопорушення.
- c) заборона катувань не включена до навчальних програм для правоохоронних органів, цивільних чи військових, медичного персоналу, державних службовців та інших осіб, причетних до тримання під вартою, допиту чи поведження з особами.
- d) жодні скарги щодо тверджень про ці дії не допускаються.
- e) правова система не підтримує отримання відшкодування або справедливої та адекватної компенсації.
- f) держава (підписант Конвенції) не звітує про вжиті заходи щодо запобігання тортурам перед Комітетом ООН проти катувань.

РИЗИК 14 ТОРГІВЛЯ ЛЮДЬМИ, ПРИМУСОВА ПРАЦЯ АБО ПРАКТИКИ, ПОДІБНІ ДО РАБСТВА

ЯКІ ДІЇ АБО СИТУАЦІЇ МОЖУТЬ СПРИЧИНИТИ РИЗИК?

Цей ризик захисту стосується примусової праці, рабства, подібних до рабства практик і торгівлі людьми. **Примусова праця** позначає ситуації, коли людей примушують до роботи під загрозою будь-якого покарання, наприклад, шляхом застосування насильства чи залякування, або більш витонченими засобами, такими як маніпулювання боргами, утримання документів, що посвідчують особу, або погроз доносом імміграційним органам. **Торгівля людьми** стосується вербування, перевезення, передачі, переховування або отримання осіб шляхом погрози силою або її застосування чи інших форм примусу, викрадення, шахрайства, обману, зловживання владою чи вразливим становищем, або надання чи отримання платежів чи виплат для отримання згоди особи, яка контролює іншу особу, з метою експлуатації. Експлуатація включає щонайменше примушування до проституції інших осіб або інші форми сексуальної експлуатації, примусову працю чи послуги, рабство або практики, подібні до рабства, підневільний стан або видалення органів. Слід звернути увагу на те, що у випадку дітей торгівля людьми включає в тому числі вербування, перевезення, передачу, приховування або отримання осіб з метою експлуатації і не обов'язково передбачає використання незаконних та методів та випадків зловживання, перелічених вище.

ЯКІ ФАКТОРИ СЛІД ВИЗНАЧИТИ ДЛЯ МОНІТОРИНГУ?

Моніторинг цього ризику захисту вимагає ідентифікації дій суб'єктів, що завдають шкоди (вербування, перевезення, передача, приховування або отримання осіб), засобів, що використовуються для отримання згоди особи, яка контролює іншу особу (погроза або застосування сили, примус, викрадення, шахрайство, обман, зловживання владою, зловживання вразливим становищем, надання або отримання платежів чи виплат), та мети експлуатації (примушення до проституції інших осіб, сексуальна експлуатація, примусова праця або послуги, рабство або практика, подібна до рабства, підневільний стан, видалення органів). У випадку дітей цей ризик у сфері захисту стосується всіх ситуацій роботи, яка позбавляє дітей дитинства, потенціалу та гідності, і яка шкодить фізичному та розумовому розвитку. Це стосується роботи, яка є ментально, фізично, соціально або морально небезпечною та шкідливою для дітей та/або перешкоджає їхньому навчанню шляхом: позбавлення їх можливості відвідувати школу; примус їх до передчасного залишення школи або вимоги до них намагатися поєднувати відвідування школи з надмірно тривалою та важкою роботою.

ЯКА ІНФОРМАЦІЯ ТА ДАНІ МОЖУТЬ СЛУГУВАТИ ДОКАЗОМ НАЯВНОСТІ РИЗИКУ?

Виявлення цього ризику захисту може спиратися на скринінг, виявлення, встановлення осіб жертв та спрямування до служби підтримки, проте це часто є складним завданням, особливо на початку кризи, через недостатнє повідомлення про випадки, відсутність виявлення та потенційні ризики для безпеки. Його також можна оцінити за допомогою аналізу, що поєднує первинні та вторинні дані. Відправною точкою має бути контекстний аналіз чинних законів та політик щодо торгівлі людьми та пов'язаних із цим питань (примусова праця, дитяча праця, дитячі шлюби, робота, пов'язана з сексуальними послугами), ризиків та тенденцій торгівлі людьми (наприклад, з точки зору форм експлуатації, методів вербування та профілів постраждалих від торгівлі людьми), що існували в громаді до переміщення. Конкретні демографічні показники переміщеного населення також можуть вказувати на різні види вразливості. Додаткові ознаки цього ризику захисту можна знайти в інших багатосекторальних або галузевих оцінках (наприклад, гендерно зумовлене насильство, захист дітей, продовольча безпека тощо) щодо примусового вербування, дитячої праці, розлучення з сім'ями та сексуальної експлуатації дітей або негативних механізмів подолання труднощів.

РИЗИК 15**НЕЗАКОННЕ ПЕРЕШКОДЖАННЯ АБО ОБМЕЖЕННЯ СВОБОДИ ПЕРЕСУВАННЯ, РИЗИК ОБЛОГИ ТА ВИМУШЕНЕ ПЕРЕМІЩЕННЯ****ЯКІ ДІЇ АБО СИТУАЦІЇ МОЖУТЬ СПРИЧИНИТИ РИЗИК?**

Цей ризик захисту стосується всіх обмежень та перешкод для свободи пересування, включаючи ситуацію ізоляції, облоги, примусового переміщення та будь-яку ситуацію, коли людина не має вільного вибору щодо пересування. Усі **обмеження свободи пересування** є незаконними, підлягають суворим вимогам згідно з законодавством про права людини та повинні бути передбачені законом, вважатися необхідними та пропорційними для досягнення законної мети (наприклад, захисту національної безпеки чи громадського порядку, здоров'я чи моралі, або прав чи свобод інших людей), а також бути недискримінаційними та відповідати іншим правам людини. Перешкоди для свободи пересування в контексті переміщення можуть набувати різних форм та бути пов'язані зі шкідливими умовами безпеки та гідності населення, яким належним чином не запобігають, не реагують або не виправляють відповідальні органи. **Примусове переміщення** відбувається, коли окремі особи та громади були змушені або зобов'язані тікати або залишати свої домівки чи місця звичайного проживання через або для того, щоб уникнути наслідків подій чи ситуацій, таких як збройний конфлікт, загальне насильство, порушення прав людини, стихійні лиха або техногенні катастрофи та/або проекти розвитку. Це включає як ситуації, коли люди втекли, так і ситуації, коли людей насильно виселили з їхніх домівок, виселили або переселили до іншого місця, яке вони не обрали, незалежно від того, чи це зробили державні чи недержавні суб'єкти. Визначальним фактором є відсутність волі чи згоди. **Облогу** можна розуміти як військове оточення території з обмеженнями в'їзду та вивезення товарів першої необхідності з метою примусу до її здачі.

ЯКІ ФАКТОРИ СЛІД ВИЗНАЧИТИ ДЛЯ МОНІТОРИНГУ?

Моніторинг цього ризику захисту має враховувати всі умови, які змушують людей робити вибір на користь переміщення (або непереміщення), яке є шкідливим. Моніторинг зосереджується не лише на тих випадках, коли обмеження є незаконними, але й урахує всі ситуації, коли процес переміщення населення не є захищеним від шкоди та безпечним. Він включає розгляд перешкод, пов'язаних з відсутністю захисту та таких, що виникають внаслідок злочинності, збройного конфлікту, загального насильства або наявності мін та нерозірваних боєприпасів; відсутність або втрата документів, що посвідчують особу чи проїзних документів; дискримінація за ознакою статі, етнічного походження, політичних переконань, релігії чи іншого статусу, такого як переміщення; відсутність належної інфраструктури, включаючи пошкоджені дороги та мости, відсутність безпечного та доступного транспорту, а також поганий фізичний стан через вік, порушення здоров'я або наявність інвалідності, також можуть обмежувати можливості людей вільно переміщатися; загальні обмеження на пересування, як правові, так і адміністративні, які регулюють пересування в межах країни, наприклад, із сільської місцевості до міської, або комендантська година, обмежені години або дні подорожей, або суворі критерії подорожей, такі як необхідність спеціальних документів або дозволів на подорожі; або цільові обмеження на пересування, наприклад, на пересування в табори чи поселення для переміщених осіб та з них. Це може включати комендантську годину, обмеження годин або днів переміщень, обмеження відстаней переміщень, суворі критерії виїзду/в'їзду та вимоги до документації.

ЯКА ІНФОРМАЦІЯ ТА ДАНІ МОЖУТЬ СЛУГУВАТИ ДОКАЗОМ НАЯВНОСТІ РИЗИКУ?

Для виявлення цього ризику захисту необхідна основна інформація щодо переміщення населення, включаючи ВПО, біженців, шукачів притулку, та схеми міграції. Ця інформація часто відстежується та контролюється УВКБ ООН, МОМ через багатосекторальні оцінки, національні або регіональні механізми, місії ООН, агентства та такі організації, як МОП, Світовий банк, ВООЗ, ФАО, ВПП та інші, які відстежують схеми міграції для конкретних потреб. Важливо узгоджувати дані про населення з інформацією та даними, що ілюструють наявність та вплив конкретних чинників, а також наявні суттєві або нематеріальні перешкоди, що встановлюються державними та недержавними суб'єктами. Наявні багатосекторальні оцінки, дослідницькі та аналітичні звіти, дослідження або механізми моніторингу для конкретних секторів, моніторинг захисту, правовий аналіз та механізми моніторингу реагування можуть навести приклад фундаментальних аспектів, пов'язаних з переміщенням населення. Часто важко провести межу між волею та згодою осіб, і тому наявність основних чинників, таких як конфлікт, напруженість, небезпека, відсутність економічних

можливостей та засобів до існування, негативні механізми подолання труднощів та інші, є достатньою інформацією для ілюстрації наявності цього ризику.